

«ԻՆՏԵՐԱԿՏԻՎ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄ»
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ 2022**

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԹԵՄԱ՝

Դպրոցականների ռազմահայրենասիրական դաստիարակության
ուղիները ՆԶՊ առարկայի ուսուցման ընթացքում

ԱՌԱՐԿԱ՝

ՆԶՊ

ՀԵՂԻՆԱԿ՝

Հարությունյան Մարտուն Տարոնի

ՄԱՐԶ՝

Արմավիր

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹՅՈՒՆ՝

<<Թաիրովի միջն դպրոց>> ՊՈԱԿ

ԲՈՎԱՆԴԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ -----	3-4
ԳԼՈՒԽ 1 -----	5-15
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ -----	16-17
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎՈՂ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ-----	18
ՀԱՎԵԼՎԱԾ	

Ներածություն

Թեմայի արդիականությունը: Հայաստանի Հանրապետության ռազմաքաղաքական իրավիճակից, աշխարհագրական դիրքից, հարևանների հետ ունեցած հարաբերություններից, այսօր առկա պատերազմական իրողությունից ելնելով դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը պետք է դիտարկել որպես անհրաժեշտություն: Դիտարկելով նշված պայմանները՝ պետք է ռազմահայրենասիրական խնդիրներին նոր լուծումներ և ուղիներ առաջադրել: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության նպատակը հոգեպես և ֆիզիկապես ամուր սերունդ դաստիարակելն է: Հենց դպրոցից է ձևավորվում գրագետ և հայրենասեր զինվորը, իսկ արդեն բանակում նա կատարելագործվում է և հղկվում:

Դպրոցում տարբեր առարկաների ուսումնասիրության ժամանակ (ՆԶՊ, հայոց պատմություն, հայ գրականություն) աշակերտները ձեռք են բերում գիտելիքներ, որոնք նպաստում են ազգային արժեքների նկատմամբ դրական վերաբերմունքի, հայրենասիրության ձևավորմանը: Երեխայի արժեհամակարգի ձևավորմանը նպաստում են նաև դպրոցում դասասենյակների համապատասխան կահավորումը, անհրաժեշտ ուսումնական իրերով համալրումը: Մեծ ներգործություն են ունենում սովորողների վրա նաև հաճախակի այցելությունները զորամասեր, զինվորական ուսումնական հաստատություններ, հանդիպումները մարտական գործողությունների մասնակիցների հետ, ինչպես նաև մերօրյա հերոսների հետ, ովքեր զինվորական ծառայության ընթացքում օրինակելի վարք են դրսևորել:

Ներկայիս հասարակության մեջ նկատվում է ազգային նկատմամբ անտարբերություն, ուստի շատ կարևոր է, որպեսզի հենց դպրոցից հիմք դրվի երեխայի մեջ հայրենասիրության սերմանմանը: Օտարածին բարքերը ևս մեծ մարտահրավեր են աճող սերնդի համար, կարևոր է, որ ապագա հայ զինվորը, նաև քաղաքացին իր զիտակցության մեջ ունենա բարձրագույն արժեքներ, ինչպիսիք են ազգասիրությունը, հայրենասիրությունը, ռազմահայրենասիրությունը:

Հետազոտության նպատակը ժամանակակից հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հիմնախնդիրների բացահայտումն ու լուծման մանկավարժական ուղիների առաջադրումն է:

Հետազոտության խնդիրն է՝

Բացահայտել հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հիմնախնդիրները:

Հետազոտական տեսական և գործնական աշխատանք

Հետազոտությունը տեսական նշանակություն ունի հիմնախնդրի շուրջ ուսումնասիրություն կատարողների համար և գործնական նշանակություն դպրոցների զինղեկների համար:

Հետազոտական մեթոդները

1. Տեսական և գործնական վերլուծություն
2. Ջրույց

Հետազոտության կառուցվածքը և ծավալը

Հետազոտությունը բաղկացած է՝ ներածությունից, մեկ գլխից, եզրակացությունից, օգտագործվող գրականության ցանկից և հավելվածից:
Ընդհանուր ծավալը 29 համակարգչային էջ:

ԳԼՈՒԽ -1

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության բովանդակությունը և հիմնախնդիրները հիմնական դպրոցում.

Ազգային արժեհամակարգի կրող երիտասարդ սերնդի ձևավորման գործում կարևոր դեր է խաղում ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը, որով սերմանվում է հայրենիքի հանդեպ սեր և նվիրվածություն, երկրի առաջընթացին սեփական ջանքերով նպաստելու ձգտում: Ժամանակակից հասարակության մեջ երիտասարդության հայրենասիրական դաստիարակությունն առանձնակի կարևորություն է ձեռք բերում մի քանի պատճառներով. բարձրանում է նոր սերնդի տեղեկացվածության մակարդակը, ժողովրդավարացման գործընթացները որոշակի դժվարություններ են ստեղծում՝ ըմբռնելու հայրենասիրության էությունը: Անհրաժեշտություն է առաջանում երիտասարդության ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունն իրականացնել որակապես նոր մակարդակով: Ակնհայտ է, որ այսօր կրթական հաստատություններում սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանը բավարար ուշադրություն չի դարձվում: Ակնհայտ է նաև, որ խորհրդային ժամանակաշրջանում կուտակված հարուստ փորձը չի կարող իր ամբողջ ծավալով կիրառվել նոր պայմաններում, ինչով էլ պայմանավորվում է ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հարցերով զբաղվող փիլիսոփայական-մանկավարժական ժառանգության վերաիմաստավորման անհրաժեշտությունը, դրա ժամանակակից տեսական հիմքերի մշակումը: Հիմնահարցի փիլիսոփայական, հոգեբանամանկավարժական վերլուծությունը թույլ է տալիս որոշարկել հայրենասիրության՝ որպես սոցիալական երևույթի և անձի բարոյական հատկանիշի էական առանձնահատկությունները:

Աճող սերնդի դաստիարակության գործում հանրակրթական դպրոցն առաջատար դեր է խաղում, ահա թե ինչու մանկավարժական կադրերի պատրաստման և կատարելագործման հարցերը ներկայումս առանձնակի հրատապություն են ձեռք բերում: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության նպատակն ու արդյունքը

հայրենասիրության ձևավորումն ու զարգացումն է: Ընդ որում՝ էական է հասարակական փորձի փոխանցումը սերնդին՝ որպես անձնական ձեռքբերում, ինչն արտացոլում է դաստիարակության գործընթացի էությունը՝ արտաքինի, օբյեկտիվի փոխադրումը ներքին, սուբյեկտիվ աշխարհ:

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունն իրականացվում է դաստիարակչական աշխատանքի մյուս ուղղությունների հետ միասին: Այն փոխկապակցված է քաղաքացիական դաստիարակության հետ, սակայն, մեր կարծիքով, առավել նպատակահարմար է հայրենասիրական դաստիարակությունը դիտել ոչ թե որպես վերջինիս մաս, այլ որպես դաստիարակչական աշխատանքի ինքնուրույն ուղղություն:

Հայրենասիրություն դաստիարակելը պահանջում է հետևողական, համբերատար աշխատանք, այն չի ձևավորվում միանգամից, դրա ակունքները շատ խորն են, գալիս են նախնիներից, սկիզբ են առնում ընտանիքում, բակում, ընկերական և հասարակական հարաբերություններում, դառնում կայուն որակ և անձի անբաժանելի մաս ու բնավորության գիծ: Սովորաբար աշակերտը դեռահասության և պատանեկան տարիքում իր արարքներում հաճախ հիմնվում է հասարակական կարծիքի և բարոյական պատկերացումների վրա, յուրացնում է դրանք դաստիարակության պրոցեսում, և գալիս է մի պահ, որ արդեն կարող է ինքնուրույն կարգավորել ու վերահսկել իր արարքները, գործողությունները՝ առաջնորդվելով սեփական բարոյական նորմերով, արժեքներով, պարտքի պատասխանատվության գիտակցմամբ, սեփական արժանապատվությամբ ու խղճի թելադրանքով: Հիմնական դպրոցի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքները պլանավորելիս պետք է նկատի ունենալ ռազմահայրենասիրական դաստիարակության խնդիրները, սերտ կապ ստեղծել պաշտպանական մարզատեխնիկական կազմակերպության խորհրդի, գորամասերի, հիմնարկ-ձեռնարկությունների, վետերանների խորհուրդների և ծնողների հետ⁷: Դպրոցականների ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը պետք է իրականացվի հետևյալ ուղղություններով՝

1. Դպրոցականների մեջ զարգացնել հայրենասիրության գաղափարը, գիտակցված

պատկերացում տալ հայրենասիրության մասին:

2. Ծանոթացնել մեր հայրենիքի հերոսական անցյալին, հայ ժողովրդի փառավոր մարտական, աշխատանքային ավանդույթներին (Ղարաքիլիսայի, Բաշ-Ապարանի և Սարդարապատի հերոսամարտեր):

3. Սեր ու հարգանք ներշնչել զինված ուժերի, մարտական ռազմական աշխատանքի նկատմամբ, ճիշտ ըմբռնել զինված ուժերի դերը՝ որպես հայ ազգի և հայ պետականության միակ երաշխավորի:

Հիմնական դպրոցի ուսումնադաստիարակչական աշխատանքները պլանավորելիս պետք է նկատի ունենալ ռազմահայրենասիրական դաստիարակության խնդիրները, սերտ կապատեղծել պաշտպանական մարզատեխնիկական կազմակերպության խորհրդի, գորամասերի, հիմնարկ-ձեռնարկությունների, վետերանների խորհուրդների և ծնողների հետ⁷:

Որպես արժեք այն բազմաբովանդակ է: Հասկանալով հայրենասիրության էությունն ու բնույթը, ըստ այդմ, կկարողանանք մեկնաբանել ռազմահայրենասիրական դաստիարակության նշանակությունը: Անժխտելի է, որ հայրենասիրությունը հանդիսանում է ազգի, ժողովրդի, հասարակության, պետության, սոցիալական հանրույթի, անհատի գոյատևման անբաժանելի բաղադրիչը, իսկ հասարակության և պետության դիալեկտիկական գոյատևումն անհնար է պատկերացնել առանց այդ իսկ կառույցների միասնության, ամբողջականության, դինամիկ ու բարեհաջող զարգացման կարևորագույն պայման հայրենասիրության: Հայրենասիրությունը հայ ժողովրդի համար ունի իր ինքնատիպ առանձնահատկությունները՝ պայմանավորված ազգային էթնիկական անկրկնելի պատմական զարգացմամբ, հոգևոր ու նյութական մշակույթով, աշխարհաքաղաքական ու բնապատմական զարգացումներով պայմանավորված կյանքի ընթացքով, հայ էթնոսի արիական, աշխարհաստեղծ մենթալիտետով, ազգային ինքնագիտակցությամբ, ի վերուստ տրված հարատևման անհրաժեշտությամբ:

Դպրոց- բանակ կապում կարևորվում է նաև գաղափարախոսական միասնության ապահովումը, ինչին մեծապես նպաստում են փոխադարձ տեղեկատվական, քաղաքական, հասարակական տեսակետների ընդհանուր հաղորդակցության,

կրթության ու հայրենիքի պաշտպանության խնդիրների զարգացման միասնական մոտեցումները:

Վաղվա զինվորը կրթվում և դաստիարակվում է դպրոցում, ահա որտեղից է սկսվում բանակը: Նշանակում է, որ այս 2 օղակները պարտավոր են աշխատել համագործակցված: Սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը միշտ էլ եղել է դպրոցի ուշադրության կենտրոնում: Դպրոցը միշտ պետք է հետևի իր սաների մոտ ռազմահայրենասիրական գաղափարներ ձևավորելու գործընթացին, սակայն այսօր դա այնքան էլ չի իրականացվում:

Կարևորվում է զինղեկի համագործակցությունը հայոց լեզվի և պատմության ուսուցիչների հետ՝ առավել հիշարժան դարձնելով պատմության կարևորագույն իրադարձությունները, մեր ազգի հերոսների գործունեությունը, կազմակերպելով այցելություններ պատմական հիշարժան վայրեր, հուշարձանների մոտ՝ ներկայացնելով հերոսների անցած փառավոր ուղին, ծաղիկներ դնելով և իրենց հարգանքի տուրքը մատուցելով: Յուրաքանչյուր աշակերտի պետք է ներշնչել իր կատարած գործի կարևորության ու նշանակալիության մասին համոզմունքը: Հայ զինվորը պետք է հպարտությամբ հիշի, որ ինքն ու իր ընկերները հաջողությամբ են պահպանելու հայրենիքի խաղաղությունն ու անդորրը:

Սովորողների հայրենասիրական դաստիարակություն իրականացնող ապագա ուսուցիչների նախապատրաստման տեսական-մեթոդաբանական հիմքերի մշակման համար ժամանակակից պայմաններում անհրաժեշտ է այնպիսի մոտեցում, որը հաշվի է առնում ժամանակակից մանկավարժության նվաճումները և դաստիարակչական աշխատանքի դիտարկվող ուղղության առանձնահատկությունները: Այդպիսի մոտեցում, մեր կարծիքով, հանդիսանում է ինտեգրատիվ-գործնական մոտեցումը, որ դասվում է մեթոդաբանության կոնկրետ-գիտական մակարդակի շարքում:

Արդի դպրոցին պետք է ջերմություն, հոգի: Նա պիտի լինի հայրենագիտության ամբիոն, տաճար: Սրտի և մտքի կրակով է պետք խոսել հայրենի երկրի մասին՝ հրահրելով հայրենիքի պաշտամունքը երեխաների հոգիներում: Չմոռանան, որ մենք ազատագրել ենք Արցախը, որ մեր պահանջատիրության առաջին քայլն է: Զորավիզ լինեն մեր տառապած,

բայց հաղթական հայ ժողովրդին ու հայրենիքին, քանի որ «Հայրենասիրությունը զոհողության աղբյուր էարդեն այն պատճառով, որ վարձատրության չի սպասում, երբ կատարում է պարտքը»:

Դպրոցը նպաստում է աճող սերնդի քաղաքացիական և հայրենասիրական զգացմունքների զարգացմանը: Նա տալիս է կայուն գիտելիքներ, որոնցով դպրոցականները տիրապետում են ժամանակակից գիտությանը և տեխնիկային, նրանց մեջ ձևավորում է գիտական աշխարհայացք, հնարավորություն տալիս հասկանալու բնության և հասարակության մեջ տեղի ունեցող երևույթներն ու պրոցեսները: Այդ դեպքում ուսումնական և արտադասարանական աշխատանքների ընթացքում երեխաների հոգում ավելի կլիտրանա հայրենասիրությունը, որը և կորոշի մարդու ապագա բնավորությունը՝ գիտակցական բարձր ակտիվությամբ մասնակցելու հայրենիքի պաշտպանության գործին: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը (ՌՀԴ)

Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության կարևորագույն ուղղություններից է: Այս մասին ասված է ՀՀ կառավարության կողմից մշակած «Մովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակության ռազմավարություն» կոչվող օրենքին ախազծում: Օրինագծում նշվում է, որ ՌՀԴ ռազմավարությունը ուղղված է ՌՀԴ իրականացման կայուն զարգացման ապահովմանը՝ նպաստելով գործունյա, հայրենիքի պաշտպանությանը պատրաստ քաղաքացու ձևավորմանը, հայոց բանակում պատանիների ծառայության նախապատրաստմանն ու պարտքի զգացումի ձևավորմանը, զինվորականի մասնագիտության հանդեպ գրավչության մեծացմանը, ազգային արժեքների գիտակցմանը, հայրենիքի հանդեպ նվիրվածության գիտակցմանը, կարգապահության ամրապնդմանը, հայրենիքը թշնամուց պաշտպանելու գիտակցմանը:

«ՌՀԴ-ն անձի ձևավորման մշտական գործընթաց է, որն ուղղված է հայրենիքի հանդեպ սիրո ցուցաբերման, նրա պաշտպանությանը բարոյապես և ֆիզիկապես պատրաստ քաղաքացու ձևավորմանը», - ընդգծում են օրինագծի հեղինակները:

Ռազմավարության նպատակն է՝ ՌՀԴ կազմակերպումը և իրականացումն ապահովող համակարգերի արդիականացումը և կայուն զարգացման ապահովումն է Հայաստանի Հանրապետության ժամանակակից մարտահրավերներին համապատասխան՝ ապահովելով պետական, համայնքային և հասարակական կառույցների ներդաշնակ համագործակցությունը՝ հայրենիքի պաշտպանությանը:

Սովորողների ռազմահայրենասիրական դաստիարակության իրականացման գործընթացի կայուն զարգացման ապահովումը պայմանավորված է առաջին հերթին Հայաստանի Հանրապետության առջև ծառայած ժամանակակից մարտահրավերներով: Արտաքին մարտահրավերների շարքում նշվում են պատերազմները, շրջափակումը, աշխարհում և հարևան երկրներում մոլեգնող ահաբեկչություններն ու պատերազմները, հարևան որոշ պետությունների ծավալապաշտական նկրտումները:

Որպես ներքին մարտահրավերներ ներկայացվում են՝ հայրենիքի պաշտպանությանը ոչ պատրաստակամ քաղաքացիների առկայությունը, զինվորական ծառայության և զինվորականի մասնագիտության հանդեպ գոյություն ունեցող անտարբերությունը, օտար մշակութային արժեքներին հաղորդակից լինելու տենդենցը, անկարագապահությունն ու անդաստիարակությունը, դպրոցահասակ երեխաների մոտ (հատկապես՝ ավագ դպրոցի) փողոցային արատավոր վարքագծի դրսևորումների աճը (փողոցային արատավոր բառամթերքի օգտագործումը և համապատասխան վարքագծի դրսևորումը), արտագաղթը, տնտեսության դանդաղ զարգացումը՝ պայմանավորված վերը նշված գործոններով,

Պաշտպանության նախարարը հասարակության բոլոր շերտերի գերխնդիր է համարում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հարցը: Այս առումով ընդգծելով ԿԳ նախարարության հետ նպատակամետ համագործակցության կարևորությունը՝ Նախարարն հավաստիացնում է, որ թեմային առնչվող բոլոր խնդիրները կքննարկվեն, և կկենսակոչվեն լավագույն տարբերակները. Նախնական զինվորական պատրաստականության արդի իրավիճակը բոլորիս էմտահոգում, և միայն միասնական ջանքերով է հնարավոր դրանք որակական նորաստիճանի բարձրացնել:

Գաղտնիք չէ, որ բանակ զորակոչվող երիտասարդների մեծ մասը զինվորական ծառայության է ներկայանում անպատրաստ, ինչն այդ հարցին ոչ ճիշտ մոտեցման արդյունք է: Երեխայի մեջ դեռ մանկուց պետք է սերմանել հայրենասիրություն, համարձակություն, ռազմական ոգի, դժվարությունները հաղթահարելու կարողություններ, արժանապատվություն:

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հիմնական խնդիրներն են՝

1. Բարձրացնել աշակերտների մարտունակ ու քաջ ոգին:
2. Ձևավորել ու զարգացնել հայրենասիրական բարձր գաղափարներ:
3. Յուրաքանչյուր աշակերտի ներշնչել իր կատարած գործի կարևորության ու նշանակալիության մասին համոզմունքը:
4. Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության իրականացման գործընթացի կայուն զարգացման ապահովումը, որը պայմանավորված է առաջին հերթին Հայաստանի Հանրապետության առջև ծառայած ժամանակակից մարտահրավերներով:

Ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը ենթադրում է նպատակաուղղված իմացական, բարոյականային ու ֆիզիկական պատրաստակամություն հայրենիքի պաշտպանության համար, ցանկացած ագրեսորի հակահարված տալու համար, հայրենիքի ռազմատնտեսական հզորության ամրապնդման համար: Հայրենասիրական դաստիարակության նպատակը պետք է դիտարկել ցանկացած ազգի առողջ զարգացման համար այնպիսի մի գործընթացային համակարգի մեջ, ինչպիսին է նրա անդամների ազգային սոցիալականացումը: Հայրենասիրական դաստիարակությունը չպետք է նույնացնել ռազմամոլության հետ, այլ ազգերի հանդեպ ծայրահեղ անհանդուրժողության ձևավորման հետ: Հայրենասիրությունն ու մարդասիրությունը միանգամայն համատեղելի են, միայն մարդասերը կարող է սիրել իր ազգը:

Բացարձականացնելով մարդու գաղափարը որպես մեծագույն արժեք՝ Գ. Նժդեհը նշում էր՝ «Միայն մայր կոչվելու արժանինկարող է արժանաբար հայ կոչվել»: Երիտասարդության դաստիարակության գործում Նժդեհը կարևորում է դպրոցի դերը:

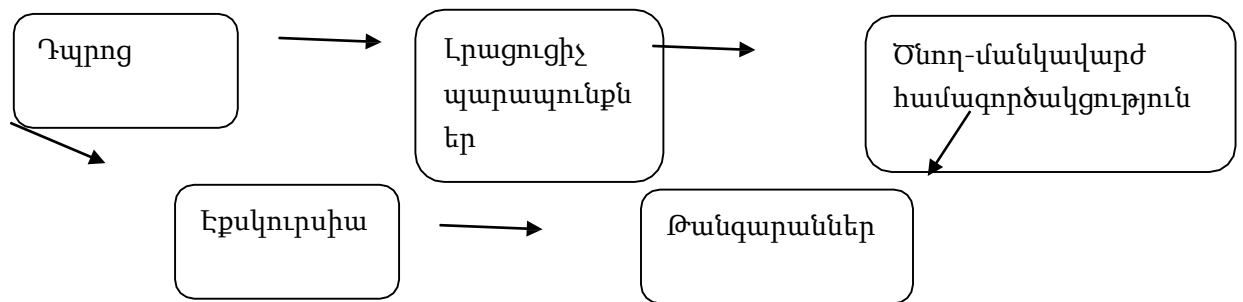
Նրա կարծիքով դպրոցը պետք է հանդիսանա հայրենասիրության տաճարը և դեռ այնտեղ պետք է հայ պատանին ճանաչի և սիրի հայրենի երկիրն ու ժողովրդին: Դպրոցն է, որ պատանու հոգու մեջ պետք է սերմանի մեր աստմության բովանդակ գեղեցկությունն ու վեհությունը: Երիտասարդների հայրենասիրության գործում կարևոր է նաև համազգային տոների դերակատարությունը: Համազգային տոները ազգային արժեքներ են սերմանում հայ երիտասարդության, ինչպես նաև ողջ հասարակության մեջ: հայրենասիրության տաճարը և դեռ այնտեղ պետք է հայ պատանին ճանաչի և սիրի հայրենի երկիրն ու ժողովրդին: Դպրոցն է, որ պատանու հոգու մեջ պետք է սերմանի մեր պատմության բովանդակ գեղեցկությունն ու վեհությունը: Երիտասարդների հայրենասիրության գործում կարևոր է նաև համազգային տոների դերակատարությունը: Համազգային տոները ազգային արժեքներ են սերմանում հայ երիտասարդության, ինչպես նաև ողջ հասարակության մեջ: Հանրակրթական դպրոցներն այսօր ահռելի անելիքներ ունեն ռազմահայրենասիրական դաստիակարության ուղղությամբ: Դրանցից ամենահիմնականը ռազմագիտության, ֆիզկուլտուրայի, պատմության, աշխարհագրության և գրականության դասերին մեր խնդրո առարկայի առումով նպատակաուղղված գործունեություն ծավալելն է: Այստեղ հատկապես անհրաժեշտ է կարևորել նախնական զինվորական պատրաստվածության դերն այս գործում: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության նպատակը միայն ռազմագիտական գիտելիքներ ստանալը չէ: Այն այսօր նպատակ ունի լուծելու հրատապ դարձած մի կարևոր խնդիր ևս՝ պատանիներին հոգեբանորեն պատրաստել զինվորական ծառայության: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության համակարգի ձևավորումն ու ակտիվ գործառնությունը կապահովեն ավագ դպրոցականի այնպիսի սոցիալապես կարևոր որակների ձևավորումն ու զարգացումը, ինչպիսիք են՝ բարձր պատասխանատվությունը, հայրենիքի և ազգի նկատմամբ սերը ավանդույթների և մշակույթի նկատմամբ հետաքրքրությունը:

Հանրակրթական դպրոցներն այսօր ահռելի անելիքներ ունեն ռազմահայրենասիրական դաստիակարության ուղղությամբ: Դրանցից: Նախագորակոչային

պատրաստվածության ուսուցիչների մանկավարժահոգեբանական գիտելիքներ հաղորդելը, կարողությունների և հմտությունների ձևավորումը բարձրացնում է դպրոցում ամենահիմնականը՝ ուսուցանողական, ֆիզկուլտուրայի, պատմության, աշխարհագրության և գրականության դասերին մեր խնդրո առարկայի առումով նպատակաուղղված գործունեություն ծավալելն է: Այստեղ հատկապես անհրաժեշտ է կարևորել նախնական զինվորական պատրաստվածության դերն այս գործում: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության նպատակը միայն ուսուցանողական գիտելիքներ ստանալը չէ: Այն այսօր նպատակ ունի լուծելու հրատապ դարձած մի կարևոր խնդիր ևս՝ պատանիներին հոգեբանորեն պատրաստել զինվորական ծառայության: Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության համակարգի ձևավորումն ու ակտիվ գործառնությունը կապահովեն ավագ դպրոցականի այնպիսի սոցիալապես կարևոր որակների ձևավորումն ու զարգացումը, ինչպիսիք են՝ բարձր պատասխանատվությունը, հայրենիքի և ազգի նկատմամբ սերը ավանդույթների և մշակույթի նկատմամբ հետաքրքրությունը՝ ուսուցանողական դաստիարակության գործընթացի արդյունավետությունը, քանի որ միայն ուսուցանողական գիտելիքներին տիրապետելը չի ապահովում ցանկալի արդյունք: Երիտասարդ սերնդի հայրենասիրական դաստիարակության կազմակերպման և իրականացման հայեցակարգի ստեղծումը և գործնականում ներդնումը անմիջականորեն պայմանավորում է զինվորական ծառայությանը՝ նախագորակոչային տարիքի պատանիների պատրաստության մակարդակի բարձրացումը: Ժամանակակից դպրոցում ուսուցանողական դաստիարակության արդյունավետ գործառնությունը հնարավոր է ամբողջական մանկավարժական գործընթացում:

Այսպիսով, աշակերտների ուսուցանողական հմտությունների ամրապնդման գործում մեծ դեր ունի ուսումնադաստիարակչական ամբողջ գործընթացը, ինչի առնչությամբ անհրաժեշտ է լուրջ աշխատանքներ իրականացնել: Հայրենասիրության դասերը աշակերտի անձի ինքնահաստատման, կայացման, բարոյական արժեքների ձևավորման, պատշաճ վարվեցողության, ուսուցանողական գաղափարադաստիարակչական մտածելակերպի բարձրացման և հետագայում զինված ուժերում ծառայելու նախապայման են հանդիսանում:

Այսպիսով, աշակերտների ռազմահայրենասիրության ամրապնդման գործում մեծ դեր ունի ուսումնադաստիարակչական ամբողջ գործընթացը, ինչի առնչությամբ անհրաժեշտ է լուրջ աշխատանքներ իրականացնել: Հայրենասիրության դասերը աշակերտի անձի ինքնահաստատման, կայացման, բարոյական արժեքների ձևավորման, պատշաճ վարվեցողության, ռազմական գաղափարադաստիարակչական մտածելակերպի բարձրացման և հետագայում զինված ուժերում ծառայելու նախապայման են հանդիսանում:

Հայրենասիրական աշխատանքը ներառում է հիմնականում ռազմահայրենասիրական թեմաներով միջոցառումներ, հանդիպումներ մարտական գործողությունների մասնակիցների, մերօրյա հերոսների, կամավորական ջոկատների հետևյալ: Արդյունավետ են նաև սպորտային միջոցառումները, մրցակցային խաղերը, իսկ մարտական փառքի վայրերով արշավները ձևավորում են հարգանք ավագ սերնդի նկատմամբ և ամրապնդում նրանց գործի շարունակականությունը: Կարևորվում է զինդեկի համագործակցությունը հայոց լեզվի և պատմության ուսուցիչների հետ՝ առավել հիշարժան դարձնելով պատմության կարևորագույն իրադարձությունները, մեր ազգի հերոսների գործունեությունը՝ կազմակերպելով այցելություններ պատմական հիշարժան վայրեր, հուշարձանների մոտ՝ ներկայացնելով հերոսների անցած փառավոր ուղին, ծաղիկներ դնելով և իրենց հարգանքի տուրքը մատուցելով:

Յուրաքանչյուր աշակերտի պետք է ներշնչել իր կատարած գործի կարևորության ու նշանակալիության մասին համոզմունքը: Հայ զինվորը պետք է հպարտությամբ հիշի, որ ինքն ու իր ընկերները հաջողությամբ են պահպանելու հայրենիքի խաղաղությունն ու անդորրը: Դպրոցներում զինդեկներ խնդիրներից է՝ ավարտական դասարաններում հոգեբանորեն

նախապատրաստել տղաներին զինվորական ծառայությանը, որպեսզի նրանք պատրաստ լինեն զինվորական երդմանը, անձնուրաց կերպով և արհաբար ծառայելուն, պաշտպանելու իրենց հայրենիքը, կատարելու զինվորական պարտքը՝ անմռունչ տանելով զինվորական ծառայության դժվարությունները: Ջինդեկը պետք է ներշնչի ապագա զինծառայողներին խորապես հավատալու իրենց անձնական երդմանը, հավատալու, որ այն չափազանց կարևոր է ընդհանուր գործի հաջողության համար: Անհրաժեշտ է դրական գծեր և ազնիվ սկզբունքներ ձևավորել աշակերտների մեջ, ինչպես նաև աշխատանքներ կատարել բացասական երևույթների դեմ պայքարի ուղղությամբ:

Ժամանակակից հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հիմնախնդիրների լուծման մանկավարժական ուղիներն են՝

1. Աշակերտների համար պետք է ստեղծել այնպիսի միջավայր, որտեղ աշակերտը զգա բանակի շունչը, զանազան միջոցներով պետք է ապահովել այս մթնոլորտը, օրինակ հայրենասիրական թեմաներով տարբեր քննարկումներ կազմակերպել այս նոր պատերազմի կենդանի հերոսների հետ, որի ժամանակ աշակերտներին հերոսական դրվագներից կպատմեն և կոգևորեն աշակերտներին:

2. Անհրաժեշտ է կազմակերպել մրցույթներ ֆիզիկական պատրաստվածության շրջանակներում, քանի որ երբ աշակերտները մրցելու հնարավորություն են ունենում, նրանց մոտ ավելիին ձգտելու, հաղթելու, առաջինը լինելու մղումներ են արթնանում, որն էլ մարտական ոգու գրավականն է:

3. Ֆիզիկական պատրաստվածության շրջանակներում մրցույթներ կազմակերպելուց բացի անհրաժեշտ է կազմակերպել նաև տրամաբանական-ինտելեկտուալ խաղեր՝ աշակերտներին գիտելիքներով զինելու նպատակով:

4. ՆՁՊ դասընթացների արդյունավետության հիմնական երաշխիքը դասավանդող մասնագետներն են, որոնք համապատասխան գիտելիքներ ու փորձ ունենալու դեպքում կարող են ապահովել մեր վաղվա սերնդի ռազմահայրենասիրական դաստիարակության բարձր մակարդակը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Տեսական և հետազոտական աշխատանքների արդյունքում հանգել ենք հետևյալ եզրակացությունների.

1. Հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության գործընթացում մերկողմից բացահայտված հիմնախնդիրներն են.

- աշակերտների՝ ռազմահայրենասիրական ոլորտի գիտելիքների, ինչպես նաև զինվորական ծառայությանը պատրաստակամության ցածր մակարդակը,

2. Ուսումնասիրելով և համադրելով հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության միջազգային փորձը՝ կարող ենք փաստել մի քանի իրողություններ, որոնք կարելի է ներդնել նաև ՀՀ-ում.

- արտերկրի փորձը ցույց է տալիս, որ հիմնական դպրոցում աշակերտների ռազմահայրենասիրական դաստիարակության գործընթացում խիստ կարևոր է նաև հոգևոր դաստիարակությունը, որը նպատակ ունի բարձրացնել աշակերտների մարտունակ ու քաջ ոգին,.

3. Առաջարկում ենք հիմնական դպրոցում ռազմահայրենասիրական դաստիարակության հիմնախնդիրների լուծման մանկավարժական հետևյալ ուղիները.

- ՆԶՊ առարկայի դասագործընթացում կիրառել փոխներգործուն մեթոդներ, որոնք հնարավորություն կտան զիտելիքներ հաղորդելուց զատ ձևավորել համապատասխան կարողություններ, հմտություններ, ակտիվացնել սովորողին,
- կազմել ռազմահայրենասիրական դաստիարակությանն ուղղված տարեկան պլան, հստակեցնել նպատակը, խնդիրները, յուրաքանչյուր խնդրին ուղղված գործողությունները, պատասխանատուներին, ժամկետները, վերջնարդյունքները,
- ՆԶՊ ուսուցիչների մանկավարժական, մեթոդական պատրաստվածության բարձրացման նպատակով կազմակերպել վերապատրաստումներ,
- ռազմագիտական գիտելիքների հաղորդման, կարողությունների, հմտությունների ձևավորմանը զուգահեռ իրականացնել աշխատանքներ սովորողների՝

զինվորական ծառայությանը հոգեբանական պատրաստության ուղղությամբ,

- ձևավորել հետաքրքրություն զինվորականի մասնագիտության նկատմամբ,
- վերոնշյալ ուղղությունների իրագործմանը ծառայեցնել նաև հայոց պատմություն, հայ գրականություն և հանրակրթական մյուս առարկաների ներուժը, մասնավորապես՝ հայրենաճանաչության, հայրենասիրության ձևավորման, ազգային արժեքների յուրացման ուղղությամբ:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Անդրեասյան Հ.Պ., Ռազմահայրենասիրական դաստիարակությունը դպրոցում, - Եր., «Լույս», 1982, 122 էջ:
2. Սարգսյան Ա.Վ., Զինվորական դաստիարակության հարցերը, արտասահմանյան երկրներում, -Եր., 2002թ. 35 էջ:
3. Միմոնյան Յ.Ռ., Հայ մանկավարժության պատմություն, -Եր. 1998թ. էջ 67:
4. Կրթությունը Հայաստանում անցումային շրջանում, -Եր. Երևանի համալսարան, 2000թ, էջ 25:
5. Ռազմական հոգեբանության հիմնախնդիրները, հանր. գիտաժող., -Եր., 2013, 278 էջ:
6. Կոզիրով Ֆ.Ֆ., Երեխաները մեծանում են հայրենասերներ, -Եր., «Լույս», 1975, 220 էջ:
7. Մուրադյան Վ.Ա., Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության իրականացման հիմնական ուղղությունները հանրակրթական դպրոցում: Հանրապետական գիտական նստաշրջանի նյութեր: 2010թ. էջ 403-406:
8. Մուրադյան Վ.Ա., Ռազմահայրենասիրական դաստիարակության համակարգը հանրակրթական դպրոցում, Հանրակրթական գիտական նստաշրջանի նյութեր, 2011թ, էջ 416-419:

